

Leokadia Oręziak

Jednolity rynek ubezpieczeniowy w ramach Unii Europejskiej - zasady funkcjonowania i kierunki rozwoju

International Journal of Management and Economics 1, 36-41

1996

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

JEDNOLITY RYNEK UBEZPIECZENIOWY W RAMACH UNII EUROPEJSKIEJ - ZASADY FUNKCJONOWANIA I KIERUMKI ROZWOJU

prof. dr hab. Leokadia Oręziak

Jednolity rynek ubezpieczeniowy stanowi część zintegrowanego rynku finansowego w Unii Europejskiej (UE), a ten z kolei jest elementem funkcjonującego od 1993 r. jednolitego rynku wewnętrznego towarów, usług, kapitałów i siły roboczej.

Sektor usług finansowych, w tym usług ubezpieczeniowych, należy do najszybciej rozwijających się sektorów gospodarki w krajach UE. Jego sprawne funkcjonowanie ma istotne znaczenie dla pozostałych sektorów - przemysłu, rolnictwa, handlu i pozostałych usług. W odróżnieniu od innych sektorów, sektor finansowy, w tym także ubezpieczeniowy, charakteryzuje się wysokim stopniem regulacji, mimo postępującego procesu deregulacyjnego. Mimo to ważne jest, że Unia Europejska może być traktowana jako jeden wielki rynek, na którym podmioty ze wszystkich krajów członkowskich mogą świadczyć usługi finansowe.

Podstawowym motywem ustanowienia jednolitego rynku ubezpieczeniowego, podobnie jak w przypadku innych segmentów rynku finansowego, było dążenie do zapewnienia odpowiedniej konkurencji na rynku, wymuszającej zarówno poprawę jakości świadczonych na nim usług, jak i redukcję ich ceny. Istotnym motywem okazała się też konieczność sprostania rosnącej konkurencji ze strony instytucji finansowych z USA i Japonii. W ostatecznym rozrachunku dokonane już i wciąż jeszcze dokonujące się zmiany służyć mają konsumentom, tj. nabywcom usług ubezpieczeniowych. Nabywcami tymi są zarówno osoby indywidualne, jak i instytucje oraz przedsiębiorstwa. W szczególności możliwość pozyskania ochrony ubezpieczeniowej po niższych kosztach przez przedsiębiorstwa nie pozostaje bez wpływu na ich efektywność i w efekcie na ich pozycję konkurencyjną wobec firm amerykańskich i japońskich.

Jednolity rynek ubezpieczeniowy obejmuje trzy rodzaje działalności ubezpieczeniowej: ubezpieczenia bezpośrednie (direct insurance), reasekurację (reinsurance) oraz koasekurację (co-insurance). Sprzedawcami na tym rynku są

instytucje ubezpieczeniowe (ubezpieczyciele), działające w formie spółek akcyjnych lub towarzystw ubezpieczeń wzajemnych

Jednolity rynek ubezpieczeniowy w Unii Europejskiej tworzony był stopniowo. Proces ten został zapoczątkowany jeszcze w latach siedemdziesiątych. Dyrektywy wydane przez Radę Ministrów w 1973 r. (odnośnie ubezpieczeń nie na życie - non life insurance) oraz w 1979 roku (odnośnie ubezpieczeń na życie - life insurance) skonkretyzowały warunki do korzystania przez instytucje z podstawowej swobody wynikającej z Traktatu Rzymskiego, jaką jest tzw. swoboda osiedlania się. Oznacza ona prawo do podejmowania działalności na własny rachunek w innych krajach członkowskich Unii Europejskiej na zasadach określonych przez ustawodawstwo tych krajów wobec swych własnych obywateli.

Realizacji drugiej podstawowej dla jednolitego rynku swobody, tj. swobody świadczenia usług, służyć miało wydanie tzw. Drugiej Dyrektywy (22 czerwca 1988 r. i 8 listopada 1990 r.).

Uwieńczeniem procesu budowy zintegrowanego rynku ubezpieczeniowego były tzw. Dyrektywy Trzeciej Generacji (z 18 czerwca 1992 r. i 10 listopada 1992 r. Na ich podstawie wprowadzona została zasada wydawania tzw. jednolitej licencji na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej. Uzyskanie takiej licencji w jednym kraju UE przez instytucję ubezpieczeniową oznacza, że może ona świadczyć swoje usługi na obszarze pozostałych krajów członkowskich Unii bez potrzeby uzyskiwania tam odrębnych zezwoleń. Może ona na obszarze tych krajów zakładać swe oddziały lub też świadczyć swe usługi z miejsca swej siedziby (jest to tzw. świadczenie usług ponad granicami - across frontiers). Podobnie jak w odniesieniu do banków obowiązuje zasada, że instytucja ubezpieczeniowa podlega nadzorowi ze strony swego kraju macierzystego. W celu uniknięcia sytuacji, w której instytucje ubezpieczeniowe obiecałyby jako kraj siedziby kraj o najniższych wymaganiach, w Unii Europejskiej ustanowione zostały wspólne, minimalne wymagania w odniesieniu do wszystkich tego typu instytucji. Ma to służyć ochronie interesów ich klientów. Instytucje ubezpieczeniowe, tak jak banki, obracając cudzymi pieniędzmi, traktowane są jako instytucje publicznego zaufania. Ich sprawne funkcjonowanie rzutuje na bezpieczeństwo całego systemu finansowego państwa.

Dla funkcjonowania jednolitego rynku ubezpieczeniowego istotne stało się zapewnienie swobodnego przepływu kapitałów w obrębie Unii Europejskiej. Sam proces liberalizacji ruchu kapitałów okazał się długotrwały i dość skomplikowany. Ostatnie ograniczenia dewizowe zostały zniesione w 1994 roku (przez Grecję). Z punktu widzenia rynku ubezpieczeniowego swobodny przepływ kapitału w obrębie Unii Europejskiej oznacza, że każdy podmiot, mający swą siedzibę lub miejsce zamieszkania w którymś z krajów członkowskich, może swobodnie transferować składki ubezpieczeniowe do innych krajów członkowskich. Ubezpieczyciele mają natomiast swobodę dokonywania płatności z tytułu różnych odszkodowań oraz innych świadczeń, w tym wynikających z ubezpieczenia na życie. Z punktu widzenia ubezpieczycieli niezmiernie istotnym efektem liberalizacji przepływu kapitałów w ramach UE jest możliwość dokonywania na całym jej obszarze lokat finansowych. Jest to o tyle istotne, że instytucje ubezpieczeniowe wszędzie należą do największych inwestorów instytucjonalnych na rynku finansowym. Możliwość znalezienia rentownych i bezpiecznych lokat ma kluczowe znaczenie dla efektywności ich działania i poziomu osiąganych zysków. Istnienie wielkiego rynku finansowego, na którym kapitały mogą się swobodnie przemieszczać, umożliwia firmom ubezpieczeniowym dokonanie optymalnego wyboru, uwzględniającego różne aspekty ich działania.

Jednolity rynek ubezpieczeniowy w UE funkcjonuje faktycznie od 1 lipca 1994 r. Z tą datą bowiem zakończone zostało wcielanie w życie wskazanych wyżej dyrektyw. Ogromny wysiłek legislacyjny, podjęty w latach 1988-1992, zaowocował stworzeniem ram dla efektywnego funkcjonowania firm ubezpieczeniowych, a także agentów i brokerów ubezpieczeniowych.

Sama perspektywa ustanowienia tego rynku wyzwoliła już na początku lat dziewięćdziesiątych silne procesy dostosowawcze. Działania te nakierowane zostały na modernizację i restrukturyzację sektora ubezpieczeniowego. Uznane one zostały przez szereg firm za konieczne z uwagi na spodziewany wzrost konkurencji w wyniku szerokiego otwarcia rynków narodowych.

Ponieważ niedostateczne wyposażenie w kapitał okazało się problemem dla wielu ubezpieczycieli, stąd podstawowym kierunkiem działań dostosowawczych okazała się koncentracja działalności. Zaowocowało to licznymi

fuzjami firm ubezpieczeniowych już na kilka lat przed ustanowieniem jednolitego rynku ubezpieczeniowego. Proces ten nie został zakończony. Dość powszechnie uważa się, że wzmocnienie instytucji ubezpieczeniowych poprzez łączenie się z innymi instytucjami, działającymi w tym sektorze, będzie zadaniem strategicznym do realizacji także w drugiej połowie lat dziewięćdziesiątych.

Wśród innych ważnych kierunków działań dostosowawczych należy wymienić m.in. działania podejmowane przez firmy ubezpieczeniowe w zakresie optymalizacji zatrudnienia, poprawy jakości zarządzania, wzmocnienia kontroli wewnętrznej oraz dokształcania personelu.

Za istotne uważa się też dostosowywanie strategii marketingowej do nowych warunków. W szczególności chodzi o dobór odpowiedniej oferty usług nastawionej na potrzeby poszczególnych rynków narodowych.

Jak ocenia się, jednolity rynek ubezpieczeniowy w ramach Unii Europejskiej będzie w perspektywie charakteryzował się występowaniem z jednej strony na nim kilku bardzo wielkich firm, świadczących szeroki wachlarz usług, a z drugiej strony licznych firm lokalnych, które nie będą starały się wyjść poza kraj swej siedziby. Jeśli chodzi o duże firmy, to starają się one być obecne we wszystkich krajach członkowskich UE, zarówno poprzez tworzenie oddziałów, jak i nabywanie firm miejscowych w całości, lub też udziałów w nich.

Odrębnym kierunkiem działań dostosowawczych jest wchodzenie firm ubezpieczeniowych w różnego rodzaju związki z bankami oraz innymi instytucjami ubezpieczeniowymi. Nie oznacza to, że instytucje ubezpieczeniowe mogą wykonywać czynności zastrzeżone dla banków i odwrotnie: banki prowadzić działalność typowo ubezpieczeniową. Zgodnie z regulacjami obowiązującymi w Unii Europejskiej, jedynie przedsiębiorstwa określane jako instytucje (towarzystwa, firmy) ubezpieczeniowe - tzn. te przedsiębiorstwa, które otrzymały licencję odpowiednich władz na prowadzenie tej działalności - mają prawo świadczyć usługi ubezpieczeniowe. Natomiast inne przedsiębiorstwa, w tym banki, prawa takiego nie mają. Należy też odnotować, że świadczenie usług bankowych przez towarzystwa ubezpieczeniowe jest także niedozwolone, ze względu na ochronę konsumenta. Oznacza to, że np. fuzje między bankami i

ubezpieczycielami nie mogą stanowić obejścia zasady dotyczącej segregacji działalności obu sektorów.

O ile jednak „produkcja” usług bankowych i ubezpieczeniowych jest zastrzeżona dla odnośnych instytucji, to już sama „dystrybucja” produktów tych instytucji traktowana jest mniej rygorystycznie. Dlatego też stosunkowo często stosowana jest w praktyce np. dystrybucja produktów ubezpieczeniowych poprzez okienka bankowe. W praktyce występuje też szereg innych rodzajów powiązań między firmami ubezpieczeniowymi i bankami. Nie zmienia to faktu, że w Unii Europejskiej sektor ubezpieczeniowy i sektor bankowy traktowane są jako dwa odrębne sektory rynku finansowego.

Summary

The Uniform Insurance Market within the European Union. Operation Principles and Progress Guidelines

The European Union common market in insurance is an integral part of the financial market in the member countries. The process of creation of this market can be described as complex and longlasting. It resulted in guaranteeing the freedom of services rendered by insurance companies on the European Union territory which found its base in the common insurance licence. Consumers, i.e., insurance policy holders have been granted the right to a free choice of an insurer regardless of the country of its head office. The creation of the common market has resulted in the adaptation processes in the insurance sector, i.e., the enhancement within companies mostly by mergers and acquisitions. The author presents the outcome of the increased competitiveness among underwriters, e.g. better adaptation of the services to the consumers' requirements in terms of quality and price.

Резюме

Единый страховой рынок в рамках Европейского союза.

Принципы функционирования и управления развития

Единый страховой рынок в Европейском союзе составляет часть интегрированного финансового рынка, охватывающего его членские страны. Процесс создания этого рынка оказался сравнительно длительным и сложным. В результате его завершения удалось, однако, обеспечить свободу оказания услуг страховыми фирмами на территории всего Союза благодаря тому, что они располагают единой страховой лицензией. Потребители же, т.е. обладатели страховых полисов, получили право свободного выбора страховщика независимо от страны ЕС, в которой он имеет свое местонахождение. Создание единого рынка вызвало сильные приспособленческие процессы в секторе страхования, заключающиеся прежде всего в укреплении капиталов фирм, главным образом путем слияний и выкупов. Все более заметными становятся эффекты повышенной конкурентоспособности между страховыми фирмами. Они заключаются, главным образом, в лучшем приспособлении оказываемых услуг к потребностям потребителей как в отношении качества этих услуг, так и их цены.

LIBERALIZACJA DZIEDZIN UBEZPIECZEŃ I BANKOWOŚCI W ŚWIETLE KODEKSÓW

LIBERALIZACYJNYCH OECD

mgr Mirosław Kachniewski

Zbliżający się termin akcesji Polski do Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) wymusza konieczność określenia warunków, w jakich funkcjonować będą wkrótce polskie przedsiębiorstwa. Warunki te określone będą m.in. przez przystąpienie naszego kraju do tzw. Kodeksów Liberalizacyjnych.